

Nr 19

Av herrar **Elmwall** och **Fälldin**, om avskaffande i fredstid av arreststraff.

(Lika lydande med motion nr 11 i Första kammaren)

Alltsedan 1948 års militära strafflagsreform har det alltjämt kvarvarande arreststraffet för militär och civilmilitär personal varit föremål för diskussion och kritik. Arreststraffet är ett särskilt frihetsberövande för personal inom försvaret utan motsvarighet bland de straffformer, som gäller för civila människor, och det har länge hävdats, att detta speciella frihetsstraff, som kan utdömas för relativt bagatellartade förseelser och fortfarande tillämpas i ganska stor omfattning, icke står i överensstämmelse med våra dagars humanitära grundsyn och straffrättsliga principer. Från flera håll har också ifrågasatts om arreststraffet numera kan anses effektivt ur vare sig avskräckande eller tillrättaförande synpunkt.

Framför allt då det gäller försvarets fast anställda militära och civilmilitära personal ter sig arreststraffet antikverat och olämpligt som medel att korrigera en felände för enklare förseelser efter oftast en mycket summarisk procedur. Förr — då försvaret i viss mån utgjorde en stat i staten och den militära verksamheten var starkt särpräglad och otvivelaktigt i de flesta hänseenden skilde sig från civil verksamhet — var det måhända naturligt att i den strafflagstiftning, som gällde för den militära personalen, ha bestämmelser om straff, som helt saknade motsvarighet i det civila samhället. I dag är situationen annorlunda, då befälsgrupperna inom försvaret under fred knappast kan sägas verka under förhållanden, som mera avsevärt skiljer sig från betingelserna inom samhället i övrigt och i alla händelser inte från andra grenar av den statliga verksamheten. Former och villkor för såväl anställning som lön och övriga ekonomiska förmåner, den arbetsrättsliga ställningen m.m. ansluter numera helt och hållet till vad som gäller för andra statstjänstemän. Det är då utan tvivel för den fast anställda militära och civilmilitära personalen diskriminerande — ja, man vågar säga kränkande — att i fall av mindre förseelser och förbiseenden i eller för tjänsten vara underkastad gamla straffbestämmelser, som innebär risk att berövas friheten, medan frihetsberövande för bagatellförseelser är uteslutet för vederbörandes kolleger i den civila statsförvaltningen. Man kan också med skäl fråga sig, om det — då det exempelvis gäller krav på aktsamhet och omsorg i tjänsten — finns anledning att göra skillnad på tjänstemän inom försvaret och t.ex. tjänstemän vid statens järnvägar eller inom det statliga polisväsendet.

De för personalen i den civila statsförvaltningen gällande disciplinära bestraffningsformerna är enligt föreskrifterna i allmänna verksstadgan dels varning, dels löneavdrag under högst trettio dagar och dels suspension från tjänst och lön i högst tre månader. För de militära tjänstemännen — officerare, underofficerare och underbefäl — gäller som disciplinstraff dels arrest, dels disciplinbot och dels olika slag av tillrättavisning. Arreststraffet, som alltså är unikt för den militära personalen, medför emellertid dessutom — förutom frihetsberövandet — löneavdrag under den tid arresten gäller, varför man här kan konstatera en ur rättvisesynpunkt diskutabel dubbelbestraffning av militär personal i förhållande till motsvarande civila tjänstemän.

Det är otvivelaktigt en underlig och onödig undantagsställning de militärt anställda tjänstemännen kommit att intaga i straffrättsligt hänseende, och det står även utom allt tvivel, att denna diskriminering knappast kan vara ägnad att främja rekryteringen till de militära befälskårerna. Försvarsväsendets underbefälsförbund, som representerar ca 10 000 fast anställda inom försvaret, har också på grundval av en rad motioner till förbundskongress 1956 i en skrivelse 1958 till Kungl. Maj:t hemställt om utredning av möjligheterna att avskaffa arreststraffet i fredstid för den inom försvaret anställda personalen. Underbefälsförbundets väl underbyggda framställning, vari bl.a. påpekades den egendomligheten att t.ex. en komminister, som genom oaktsamhet föranleder mässfall, blott får en admonition av kyrkoherden eller möjligen domkapitlet, medan en major, som kommer några minuter för sent till en övning, riskerar arrest, fick — med några få undantag — påfallande starkt stöd i såväl personalorganisationernas som försvarsmyndigheternas remissutlåtanden. Bl.a. ställde sig ÖB positiv till en utredning av åsyftat slag. Det synes därför orimligt att nu längre bibehålla denna ålderdomliga, för personalen förödmjukande och ur rättvisesynpunkt stötande straffart för de inom försvaret anställda befälskategorierna. Det är i alla händelser nödvändigt att frågan utredes med sikte på en snar praktisk reform.

Man bör emellertid enligt vår uppfattning i detta sammanhang även utreda möjligheterna att helt avskaffa det otidsenliga och ineffektiva arreststraffet, d.v.s. även för värnpliktig personal åstadkomma en mera effektiv straffform, som är i bättre nivå med vår tids straffrättsliga tankegångar. Arreststraffet har uppenbarligen numera ganska ringa psykologisk effekt på de värnpliktiga. Det avskräcker ej från försumlighet och slarv på samma sätt som exempelvis permissionsförbud och förlust av penningersättning kan göra. Däremot innebär arreststraffet en icke önskvärd förlust av utbildningstid. Varje år utdömes ett förhållandevis stort antal arreststraff, och detta utgör ett starkt kännbart avbräck i den militära utbildningen. Enligt uppgifter, som lämnats av riksdagens militieombudsman, avtjäna-

des under t.ex. vart och ett av åren 1953, 1954 och 1955 ca 5 500 arreststraff och under vart och ett av åren 1956 och 1957 ca 6 500 arreststraff. De därmed förlorade utbildningsdagarna torde grovt räknat kunna uppskattas till minst ca 50 000 per år. Förhållandet är anmärkningsvärt med hänsyn till de dryga kostnader varje utbildningsdag representerar. Det vore naturligtvis ej heller bättre om vederbörande tvangs att fullgöra arreststraffen efter uttryckningen från militärtjänsten. Nationalekonomiskt vore då förlusten av 50 000 arbetsdagar per år mycket kännbar.

Med anledning av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam prövning av frågan om avskaffande av arreststraff i fredstid för i första hand försvarsväsendets fast anställda militära och civilmilitära personal och i andra hand de värnpliktiga i enlighet med motionens syfte.

Stockholm den 13 januari 1961

Emil Elmwall

Thorbjörn Fälldin
